

ÚHEL POHLEDU

Akademický alarmismus

Prioritou by mělo být zvýšení platů v regionálním školství. Přihlášení se veřejných vysokých škol k těmto požadavkům nedává smysl

JIRÍ ZLATUŠKA

předseda školského
výboru PSP ČR, ANO



Prioritou několika příštích státních rozpočtů by mělo být zcela jednoznačně zvýšení platů v regionálním školství. Zde učitelé dlouhodobě působí za mzdových podmínek, které jsou nejhorší mezi rozvinutými zeměmi. Nebude to jednoduché vzhledem k rozsahu a hloubce problému. V regionálním školství působí více než 220 tisíc zaměstnanců s průměrným platem 25 tisíc korun a celkovým objemem vyplacených platů 66 miliard korun. Zvýšení o třetinu znamená přidat ročně 22 miliard, zvýšení o padesát procent znamená to posunout na 33 miliard, a to není započítán potřebný nárůst v počtech pracovníků se silnějšími populačními ročníky či pracovníci kvalitní podpory inkluzivního vzdělávání, které nesmí být dávano do protikladu se zvyšováním platů, protože inkluzi potřebujeme. Pokud by se měl nárůst týkat jen pedagogických pracovníků, jednalo by se o 167 tisíc zaměstnanců a nárůst mezi 19 a 29 miliardami korun.

Vysoké školy oproti tomu měly několik let celkovou úroveň institucionálního financování na úrovni průměru zemí OECD či EU (1,2 procenta HDP), jejich loňský příjem nepatrně přes 40 miliard korun neinvestičních výdajů z veřejných rozpočtů sice mírně poklesl, ale pořadí nechává vysoké školy celkem i jejich 18,5 tisíce akademických pracovníků nikoli na posledním místě, ale zhruba na poslední čtvrtině. Mimo rozumné proporce je však přihlášení se veřejných vysokých škol k požadavkům učitelů v regionálním školství. Akademici pracovníci na vysokých školách brali loni mírně přes deset miliard. Tvrdí, že jen na jejich mzdy potřebují okamžitě doplnit čtyři miliardy, je s meziročním nárůstem 18 tisíc korun na akademického pracovníka měsíčně mimo proporce požadavků regionálního školství, kde se hovoří o perspektivně (během několika let) přidávaných pouhých devíti až 15 tisících korun měsíčně na pedagoga.

71 tisíc pro odborného asistenta

Požadavky představitelů veřejných vysokých škol také zamlčují to, nakolik mají spousta věcí ve svých rukou, nakolik akademická autonomie vysokých škol počítá s tím, že primární roli má hrát akademický management s právem stanovovat vnitřní strukturu rozpočtu, rozdělení financí, uzpůsobení vnitřních poměrů na vysoké kole tak, aby působení bylo co nejeefektivnější, včetně nastavení vnitřního mzdového předpisu tak,



Přes plošné přidání školám cesta nevede, píše autor. Ide o to, aby managementy škol peníze neprojedly, ale využily. FOTO MAFRA - MARTIN HORKÝ

aby i příjmy pracovníků na nižších stupních akademické hierarchie byly snesitelné. Navzdory tomu, že jsou pravidla přidělování financí ze státního rozpočtu pro všechny veřejné vysoké školy stejná, liší se zjevně v důsledku přístupu managementů vysokých škol podmínky mezi nimi již dnes.

Předseda české konference rektorů prof. Zima opakovaně vystupuje s údaji o údajně zoufalých podmínkách odborných asistentů, tvrdí dokonce, že mají být horší než mzdy pokladních v supermarketech. Srovnávací statistiky porovnávající jednotlivé vysoké školy po fakultách a kategoriích akademických pracovníků bohužel nikdo nevede. Mohu ale posloužit jednoduchou demonstrací, jak vypadají skutečné průměrné příjmy jednotlivých kategorií akademických pracovníků na jednotlivých fakultách Masarykovy univerzity, kde lze v interním informačním systému dostat jednoduché poměrové údaje o celkových vyplacených mzdách ze všech zdrojů a vnitřních zakázek po fakultách i kategoriích a dát je do poměru s evidenci přepočtených počtů pracovníků.

Reálné údaje dávají dobrou ilustraci nepravdivosti tvrzení o mzdách odborných asistentů na úrovni pokladních v supermarketech: průměrně hrubé měsíční mzdy odborných asistentů se pohybují v rozmezí 36,6 tisíce na pedagogické fakultě přes 56 tisíc korun na lékařské (jde o přepočten na plný úvazek, typicky pracují na univerzitě jen na část úvazku vedle dalšího paralelního pracovního poměru ve fakultní nemocnici)

Reálné údaje dobře ilustrují nepravdivost tvrzení o mzdách odborných asistentů na úrovni pokladních supermarketů

”

po 71 tisíc na informatice. U docentů je to rozmezí 54 až 107 tisíc korun měsíčně a u profesori od 49 tisíc na fakultě sportovních studií přes 65 tisíc na právech, 69 na pedagogické fakultě, 73 na filozofické až po 105 tisíc na přírodovědecké, 107 na lékařské a 155 tisíc na informatice. Z těchto údajů je vidět reálná možnost poskytovat nově přijímaným odborným asistentům uspokojivější mzdové podmínky, než o kterých je alarmisticky informována veřejnost, i slušnou perspektivu mzdového postupu, který přichází ze zvyšováním akademické kvalifikace na každé z fakult.

Jde přitom v případě Masarykovy univerzity o vysokou školu, která má strukturu studovaných disciplin převážně humanitně orientovanou, tedy s nízkým koeficientem finanční náročnosti, a navíc vysokou školu, která dlouhodobě splácí část půjček, kterou si na financování stavby kampusu v brněnských Božovicích pro ni vzal český stát.

Rozpočty vysokých škol počítají s celou řadou různých druhů příjmů, které se v činnosti jejich pracovníků kombinují v jednotlivé činnosti včetně výuky a výzkumu. V tom se i mzdové podmínky a nároky na vykonávanou práci výrazně liší od možnosti a charakteru práce pedagogů v regionálním školství odměňovaných platy podle platových tabulek. Vysokými školami řešene projekty včetně projektů grantových nejsou soukromými činnostmi jejich řešitelů, nýbrž činnostmi vysoké školy. Ve shodě se spojením výuky a výzkumu jde u akademických pracovníků o integrální spojení obou těchto složek, častá argumentace „kdybych nedělal to či ono, měl bych jen takhle málo“, je absurdním hráním si na chudáky, kterým se rozplácává málo informovaná veřejnost. I příjmy a aktivity, které nejsou předem zaručeny, jako například peníze z grantů, totiž logicky patří do finančních zdrojů činností, které nejde „odečítat“ tak, aby veškerá diskuse probíhala jen o přispěvků na vzdělávací činnost poskytovaném ve státním rozpočtu.

Odpovědnost rektorů

Pokud bereme vážně akademickou autonomii vysokých škol, nelze ani stížnosti na nerovnosti financování mezi jednotlivými druhy fakult přenášet na vnější účelové financování ze strany státu či ministerstva. Pokud jsou například údajně nedostatečně financované pedagogické fakulty, je odpovědnost rektorů, aby rozpočty svých škol navrhli svým akademickým senátům a správním radám

tak, aby takové problémy vyřešili. Podobně má ministerstvo školství možnost úkolovat rektory, aby z prostředků, které škola má, například pedagogické fakulty řádně zabezpečili. Je absurdní, že tyto možnosti MŠMT nepoužívá a že na jedné straně rektori univerzit dostávají pololetní či výroční odměny „za splnění náročných či mimořádných úkolů“, ale skutečný úkol, aby se řádně postarali o poměry na svých školách, od ministra či ministryně evidentně nedostávají.

Podobně je tomu s údajnou potřebou navyšovat centrální stipendia doktorandů. Jde ve skutečnosti jen o ukazatel konstrukce bloku financí nazývaných příspěvek na vzdělávací činnost. Stanovení stipendijních programů i výše stipendií je plně v kompetenci jednotlivých veřejných vysokých škol. U fungujících doktorských programů je univerzita příjemcem i tzv. institucionálního financování výzkumu s částkami, které za každou publikaci škole plynou po dobu pěti let. I tyto peníze mohou být ze zdrojů výplat doktorských stipendií.

Kromě toho je zcela běžné, že doktorandi jako součást svého studia vykonávají také činnosti související s výukou nebo výzkumem, včetně smluvního. Za ně jim přísluší mzda, na kterou má opš škola příslušné finanční zdroje. Pokud je doktorské studium natočil špatně, že si tyto zdroje pro své doktorandy nedokáže vyprodukovat, má mu být odhata akreditace. Pokud dojde k tomu, že vysoké školy na toto zabezpečení dostanou vnější peníze navíc, podpoří tím MŠMT resp. státní rozpočet přetrvávání slabých studií a dojde k opaku k proklamovanému posilování kvality. I toto je bohužel směr, do kterého dnes představitelé veřejných vysokých škol politiky před volbami tlačí.

Abyste bylo jasno, nejde o to, že by se celému vysokému školství nemělo dostat více peněz, aby se z pozice v poslední čtvrtině mezinárodních statistik financování dostalo někam na polovinu neb i na lepší místo. Cesta k tomu ale nevede přes plošné přidání školám, jejichž managementy nejsou schopny rozumně a efektivně využívat jak svých dnešních pravomocí, tak reálných možností v současném systému své školy zlepšit interními opatřeními. Takto se chovající managementy totiž potenciálně přidávané peníze spíše jen projedí, než skutečně využijí. A navíc zde platí to, co jsem uvedl v úvodu: skutečnou prioritou, které ustupuje vše ostatní, by mělo být finanční zabezpečení učitelů regionálního školství. Pokud tomu tak nebude, ustoupí věcné řešení skutečné potřeby předvolebnímu populismu, kdy se politici i rektori budou tvářit jako vítězové, vítězství to ale bude nejvyšší Pyrrhovo.

Autor je emeritní rektor Masarykovy univerzity

Školy v roli chudáčků

Ad LN 13. 9.:

Mám se stěhovat do Brna?

Dávat rady na otázku akademiků výše uvedeného typu kvůli příjmům na vysoké škole, jak ji klade doc. Julák, je těžké. Závisí to na tom, zda je v Brně vypsáno výběrové řízení na volné místo, i na skutečných kvalitách uchazečů, kteří se do takového řízení přihlásí.

Akademici vstupující do diskusí o výši vlastních mezd rádi argumentují „tarifními platy“ namísto toho, co za činnosti, které patří do celé šíře aktivit akademických pracovníků, dělají. Skutečné údaje o příjmech se najdou jen v jejich daňových přiznáních: adekvátním údajem je celková částka od instituce za rok dělená dvanácti.

Místo pošilhávání po jiných institucích je ale především užitečné se podívat i na to, jak vypadají mzdy ve vlastních institucích. Výroční zpráva o hospodaření UK za rok 2016 uvádí za celou instituci průměrnou měsíční mzdu profesorů 72 243 Kč, docentů 57 245 Kč, odborných asistentů 39 130 Kč, celkový průměr všech akademických pracovníků včetně asistentů je 46 431 Kč měsíčně (jen u kategorie zaměstnanců kolejí a menz najdeme 21 656 Kč měsíčně).

Pokud má docent na „elitní“ fakultě UK svůj měsíční příjem skutečně jen na hodnotě 27 tisíc Kč, tedy dokonce i mírně pod průměrem kategorie „ostatních pracovníků“, charakterizovaných tak, že se „nevěnují pedagogické ani vědecké činnosti s tím, že jde zejména o technicko-hospodářské pracovníky, provozní a obchodně provozní pracovníky, zdravotní a ostatní pracovníky, atp.“, není to chyba celkové úrovně financování, problém bude ležet někde jinde.

Řada zahraničních škol uvádí očekávané mzdové podmínky rovnou v inzerátech na otevírané pozice, protože i to je faktor ovlivňující to, jaké místo si opravdu dobří akademici pro své působení vyberou. Naše veřejné vysoké školy o tento faktor konkurenceschopnosti zjevně zájem nemají. Raději se situují do role chudáčků, kam nemá smysl chodit pracovat, protože spoléhají na to, že tímto způsobem před volbami lépe zapůsobí na populistické instinkty politiků.

Jiří Zlatuška, předseda školského výboru PSP ČR a emeritní rektor Masarykovy univerzity

DOPISY REDAKCI

Mám se stěhovat do Brna?

Ad LN 8. 9.: Akademický alarmismus S povděkem kvitují, že dlouholeté řeči o ostudných platech učitelů se snad již mění v činy. Nicméně přetrvávají mé pochybnosti o současných platech akademiků uváděných v článku i jinde v médiích, kde bývá zmiňován průměrný plat 40 000 Kč. Nemohu polemizovat se statistikou, takže zde nesu na trh svou kůži osobních údajů: 40 let učím na špičkové 1. lékařské fakultě Univerzity Karlovy, od roku 1998 jako docent, v posledních letech jsem byl šestkrát vyhodnocen mezi nejlepšími učiteli fakulty. Moje odborná bibliografie čítá 332 položek (asi třetina v impaktovaných časopisech, Hirschův index 14, učebnice, popularizace aj.).

Můj tarifní plat (částečně složený z grantu) činí 17 550 Kč měsíčně při úvazku 65 %, tj. při přepočtu na 100 % úvazku 27 000 Kč brutto (lehce pod celostátním průměrem). Kde je chyba? Mám se přestěhovat do Brna, abych se vešel do deklarovaného rozmezí 54 až 107 tisíc? Nebo měl pravdu Winston Churchill, který prý věřil jen vlastnoručně zfalšovaným statistikám?

doc. RNDr. Jaroslav Julák, CSc.,
Praha

Lidové noviny, 13. 9. 2017

Lidové noviny, 14. 9. 2017

Průměrné měsíční příjmy přepočtných akademických pracovníků po fakultách Masarykovy univerzity za rok 2016

	prof.	doc.	odb. as.
11 LF	107 676,67 Kč	82 034,60 Kč	55 859,51 Kč
21 FF	73 385,57 Kč	53 550,56 Kč	43 664,90 Kč
22 PrF	65 615,38 Kč	75 440,22 Kč	49 947,85 Kč
23 FSS	84 907,64 Kč	70 323,72 Kč	43 601,86 Kč
31 PŘF	105 600,26 Kč	74 412,11 Kč	52 092,26 Kč
33 FI	155 914,00 Kč	106 868,48 Kč	71 529,59 Kč
41 PdF	69 230,30 Kč	53 736,40 Kč	36 623,80 Kč
51 FSpS	49 326,73 Kč	61 880,00 Kč	39 589,66 Kč
56 ESF	92 239,38 Kč	67 967,91 Kč	43 149,49 Kč

TABULKA 8b PRACOVNÍCI A MZDOVÉ PROSTŘEDKY

VÝROČNÍ ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ

UNIVERZITY KARLOVY

ZA ROK 2016

(v tis. Kč)

č. ř.	ukazatel	počet pracovníků	celkem		
			mzdy	průměrná měsíční mzda	
		7	8	9=sl. 8/12 /sl. 7	
1	Vysoká škola	profesoři	507,013	439 561,547	72,247
2		docenti	812,147	557 899,971	57,245
3		odborní asistenti	1 670,875	784 584,475	39,130
4		asistenti	302,203	107 044,910	29,518
5		lektori	384,452	158 641,808	34,387
6		ped. prac. VVI	148,860	83 733,898	46,875
7		celkem	3 825,550	2 131 466,609	46,431
8		vědečtí pracovníci ⁽⁵⁾	827,259	363 207,695	36,587
9		ostatní ⁽⁶⁾	2 996,943	1 001 807,948	27,856
10		KaM	432,779	112 469,107	21,656
11	VZaLS	0,000	0,000	-	
12	Celkem	8 082,531	3 608 951,359	37,209	